

קִדְמֵיכֶם וְתִבְדּוּן יָת כָּל בַּיִת
סִגְדֵתְהוֹן וְיָת כָּל צִלְמֵי
מִתְכַתְּהוֹן תִּבְדּוּן וְיָת כָּל
בְּמִתְהוֹן תִּשְׁצוּן:

וְאַבְדֶתֶם אֶת כָּל־מִשְׁכַּיְתֵם וְאֵת כָּל־צִלְמֵי
מִסְכָּתְכֶם תִּאֲבְדוּ וְאֵת כָּל־בְּמוֹתֵם תִּשְׁמִידוּ:

from before you, destroy all their temples, destroy their molten idols, and demolish their high places.

RASHI

רש"י

so named because they would cover (מסכין) the ground with a marble floor on which they would prostrate themselves with outstretched hands and legs, as it is written, "And in your Land you must not place (אבן משכית) a pavement stone for the purpose of prostrating upon it (Leviticus 26:1). מסכתם — As the Targum renders, מתכתהון, their molten [images].

סגדתהון" על שם שהיו מסכין את הקרקע ברצפת אבנים של שיש להשתחוות עליהם בפשוט ידים ורגלים, כדכתיב (ויקרא כו): "ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה". מסכתם, בתרגומו: מתכתהון:

MASEI FOR FRIDAY

מסעי ליום ששי

נג וְתִתְרַכּוּן יָת יְתֵבֵי אֲרֻעָא
וְתִיתְבוּן בְּה אַרְי לְכוּן יְהִבִית
יָת אֲרֻעָא לְמִירַת יְתָה:
נד וְתַחֲסִנּוּן יָת אֲרֻעָא בְעַדְבָא
לְרֻעֵיתְכוּן לְסַגִּיאֵי תַסְגּוּן יָת
אֲחִסְנֵתְהוֹן וְלִזְעִירֵי תוֹעִירוּן
יָת אֲחִסְנֵתְהוֹן לְדִפּוּק לִיה
תַּמָּן עַדְבָא דִי לִיה יְהִי לְשִׁבְטֵי

נג וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ וְיִשְׁבַתֶּם־בָּה כִּי
לְכֶם נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ לְרִשְׁתָּהּ: אֲתָה:
נד וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת־הָאָרֶץ בְּגוֹרָל
לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם לְרַב תְּרַבּוּ אֶת־נַחֲלֹתוֹ
וְלְמַעַט תִּמְעִיט אֶת־נַחֲלֹתוֹ אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא
לוֹ שְׁמָה הַגּוֹרָל לוֹ יִהְיֶה לְמִטּוֹת אֲבֹתֵיכֶם

(53) And you shall clear out the Land and settle in it, for I have given you the Land to possess it. (54) You shall give the Land as an inheritance to your families by lot; to the many, you shall give a larger inheritance and to the few, you shall give a smaller inheritance; wherever the lot falls shall be his;

RASHI

רש"י

(53) And you shall clear out the Land — You shall vacate it of its inhabitants, and then, you shall "settle in it." Only then, will you be able to last there, but if you do not do this, you will be unable to survive there. (54) אל אשר יצא לו שמה — [Literally, "to that which falls to him there.] This is an elliptical verse [and its meaning is:] The place upon which the lot falls, shall be his. According to the tribes of your fathers — According

(נג) וְהוֹרִשְׁתֶּם אֶת־הָאָרֶץ, וְהוֹרִשְׁתֶּם אוֹתָהּ מִיּוֹשְׁבֵיהָ וְאִזּוֹ וְיִשְׁבַתֶּם־בָּהּ - תּוֹכְלוּ לְהִתְקַיֵּם בָּהּ, וְאִם לֹא - לֹא תוֹכְלוּ לְהִתְקַיֵּם בָּהּ: (נד) אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שְׁמָה: מִקְרָא קָצֵר הוּא זֶה: אֶל מְקוֹם אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמָה הַגּוֹרָל, לוֹ יִהְיֶה. לְמִטּוֹת

אֲבֹהֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תֹּתִירוּ מֵהֶם
לְשָׂפֵימַי בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינָם בְּצַדֵיכֶם וְצָרְרוּ
אֹתְכֶם עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ:
נִוּ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמְיִתִּי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעֲשֶׂה
לָכֶם: פ לֹד א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
לֵאמֹר: ב צוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי-אַתֶּם בָּאִים אֶל-הָאָרֶץ כְּנַעַן
זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ

אֲבֹהֵיכֶם וְהָיָה אֲשֶׁר תֹּתִירוּ מֵהֶם
לְשָׂפֵימַי בְּעֵינֵיכֶם וְלִצְנִינָם בְּצַדֵיכֶם וְצָרְרוּ
אֹתְכֶם עַל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ:
נִוּ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר דִּמְיִתִּי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעֲשֶׂה
לָכֶם: פ לֹד א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
לֵאמֹר: ב צוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי-אַתֶּם בָּאִים אֶל-הָאָרֶץ כְּנַעַן
זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ

according to the tribes of your fathers, you shall inherit. (55) But if you do not drive out the inhabitants of the land from before you, then those whom you leave over will be as spikes in your eyes and thorns at your sides, and they will harass you in the land in which you settle. (56) And it will be, that which I had intended to do to them, will I do to you. **34** (1) And the Lord spoke to Moshe, saying: (2) Command the Children of Israel and say to them: When you come to the land of Canaan, this is the land which shall fall to you as an inheritance,

RASHI

to the number of those who went out of Egypt (Baba Batra 117a). Another interpretation: with twelve boundaries, like the number of tribes. (55) **Then those whom you leave over** — They will be a source of misfortune for you. **Will be as spikes in your eyes** — Nails which pierce your eyes. The Targum [Onkelos renders], יתדות, (Exodus 38:20), pins or spikes [as] סיכיא. **And as thorns** — The commentators interpret this in the sense of a hedge of thorns that covers you, closing you in and confining you so that none can leave or enter. וצררו אתכם — As the

Targum [Onkelos] renders [ויעיקון לכוך, and they will harass you]. (2) **This is the land which shall fall to you** — Since many commandments apply in the Land [of Israel] and do not apply outside the Land, Scripture had to write the outer limits of its borders from all sides, to inform you that the commandments apply everywhere within these borders. **Shall fall to you** — Since it was divided by lot, the division is described in terms of גפילה, falling [a word

רש"י
אבותיכם: (ב"ב קיז) לפי חשבון יוצאי מצרים. דבר אחר: בשנים עשר גבולין כמנין השבטים: (נה) והיה אשר תותירו מהם: יהיה לכם לרעה. לשפים בעיניכם: ליתדות המנקרות עיניכם. תרגום של יתדות: "סיכיא". ולצנינם, פותרים בו הפותרים לשון מסוכת קוצים הסוככת אתכם לסגר ולכלא אתכם מאין יוצא וּבא. וצרו אתכם: בתרגומו: (ב) זאת הארץ אשר תפל לכם וגו': לפי שהרבה מצוות נוהגות בארץ ואין נוהגות בחוצה לארץ, הוצרך לכתב מצרני גבולי רוחותיה סביב. לומר לה: מן הגבולים הללו ולפנים המצוות נוהגות. תפל לכם: על שם שנתחלקה בגורל נקראת "חלקה"

דְּכַנְעַן לְתַחֲמוֹמָא: ג וַיְהִי לְכוּן
רוּחַ דְּרוּמָא מִמְּדַבְּרָא דְצִן עַל
תַּחֲמוּמֵי אֲדוּם וַיְהִי לְכוּן תַּחֲוּם

כְּנַעַן לְגַבְלֹתֶיהָ: ג וְהָיָה לָכֶם פְּאֵת־נֶגֶב
מִמְּדַבְּרֵי צִן עַל־יַדֵּי אֲדוּם וְהָיָה לָכֶם גְּבוּל

the land of Canaan according to its borders. (3) Your southernmost corner shall be from the desert of Tzin along Edom, and the southern border shall be from

RASHI

*commonly used in connection with lots]. The Midrash Aggadah says that [this expression is used here] because the Holy One, Blessed is He, caused to fall from heaven the celestial ministers of the seven [Canaanite] nations, and bound them up before Moshe. He said to him; [Moshe], See, they no longer have any power (Midrash Tanchuma). (3) **Your southernmost corner shall be** — The southern side, running from east to west. **From the desert of Tzin** — Which is next to Edom, beginning in the southeastern corner of the land of the nine tribes. How so? Three lands lie south of the Land of Israel, each next to the other — part of the land of Egypt, the entire land of Edom, and the entire land of Moav. The land of Egypt is in the southwestern corner, as it says [later] in this passage, "from Atzmon to the stream of Egypt, and its edges shall be to the sea" (verse 5). Now the stream of Egypt ran through the entire length of Egypt, as it says, "from the Shichor [river], which is along the face of Egypt" (Joshua 13:3), and it separates between the land of Egypt and the*

Land of Israel. The land of Edom is next to it [Egypt] from the east, and the land of Moav adjoins the land of Edom at the southeastern corner [of the Land of Israel]. When the Israelites went out from Egypt, had the Omnipresent wished to hasten their entry into the Land, He would have taken them northward across the Nile, and they would have thus, entered the Land. But He did not do so, and this is the meaning of what is said, "God did not lead them by way of the land of the Philistines" (Exodus 13:17). For they [the Philistines] dwelt by the sea in the west of the land of Canaan, as it says regarding the Philistines, "those who inhabit the coastal area, the Kerethite nation" (Zephania 2:5). He did not lead them by that way, rather he diverted them and took them along the southern route, to the desert. Yechezkel called it

רש"י

לְשׁוֹן נְפִילָה. וּמִדְרַשׁ אַגְדָּה אוֹמֵר: עַל־יַדֵּי שְׁהַפִּיל הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שְׂרִיָּהֶם שֶׁל שְׁבַעַה אַמּוֹת מִן הַשָּׁמַיִם וּכְפָתָן לְפָנֵי מֹשֶׁה, אָמַר לוֹ: רְאֵה, אֵין בְּהֶם עוֹד כֹּחַ: (ג) וְהָיָה לָכֶם פְּאֵת־נֶגֶב, רוּחַ דְּרוּמִית אֲשֶׁר מִן הַמְּזוּרָח לְמַעַרְב. מִמְּדַבְּרֵי צִן, אֲשֶׁר אֵצֶל אֲדוּם מִתְחַלֵּת מְקֻצוּעַ דְּרוּמִית־מְזוּרָחִית שֶׁל אֶרֶץ תִּשְׁעַת הַמִּטּוֹת. בֵּיצֵד? שֶׁלֹּשׁ אֶרְצוֹת יוֹשְׁבוֹת בְּדְרוּמָה שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל זוֹ אֵצֶל זוֹ: קֶצֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאֶרֶץ אֲדוּם בְּלָה, וְאֶרֶץ מוֹאָב בְּלָה; אֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמְקֻצוּעַ דְּרוּמִית־מַעַרְבִית, שְׁנֵאמַר בְּפֶרֶשֶׁה זוֹ: "מַעֲצֵמוֹן נַחֲלַת מִצְרַיִם וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו הַיָּמָה". וְנַחֲל מִצְרַיִם הָיָה מֵהַלֶּף עַל פְּנֵי כָל אֶרֶץ מִצְרַיִם, שְׁנֵאמַר (יהושע יג): מִן־הַשִּׁיחֹר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרַיִם. וּמִפְּסִיק בֵּין אֶרֶץ מִצְרַיִם לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ אֲדוּם אֵצֶלָה לְצַד הַמְּזוּרָח, וְאֶרֶץ מוֹאָב אֵצֶל אֶרֶץ אֲדוּם בְּסוֹף הַדְּרוֹם לְמְזוּרָח, וּכְשִׁינְצֵאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, אִם רָצָה הַמְּקוֹם לְקָרֵב אֶת בְּנֵי־סֵתֵם לְאֶרֶץ, הָיָה מַעֲבִירֵם אֶת הַנִּילוֹס לְצַד צְפוֹן וּבְאֵין לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עָשָׂה כֵן; וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר (שמות יג): "וְלֹא נָחֵם אֱלֹהִים דְּרָף אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים", שֶׁהֵם יוֹשְׁבֵים עַל הַיָּם בְּמַעַרְבָה שֶׁל אֶרֶץ כְּנַעַן - כְּעִנְיָן שְׁנֵאמַר בְּפִלְשְׁתִּים (צפניה ב): "יֹשְׁבֵי חֶבֶל הַיָּם גּוֹי כְּרִתִּים". וְלֹא נָחֵם אוֹתוֹ הַדְּרָף, אֲלֵא שֶׁהִסְבִּן וְהוֹצִיאֵם דְּרָף דְּרוּמָה אֶל הַמְּדַבְּרָה, וְהוּא

נָגַב מִקְצֵה יַם הַמֶּלַח קִדְמָה: ד וְנֹסֵב לָכֶם
הַגְּבוּל מִנֹּגֵב לְמַעַלָּה עֵקֶר רִבִּים וְעֵבֵר צְנָה
מִדְּרוֹמָא לְמִסְקָנָא דְעֵקֶר רִבִּים
קְדוּמָא: ד וְיִסְתַּר לְכוֹן תַּחֲוּמָא
דְּרוֹמָא מִסִּיפֵי יַמָּא דְּמִלְחָא

the edge of the Sea of Salt to the east. (4) The border then turns south of Ma'aleh Akrabim, passing towards Tzin, and its edges shall be to the south of

RASHI

“the desert of the nations” (Ezekiel 5:35), because there were many nations dwelling alongside it. And they went along the south, always from west to east, until they arrived at the southern end of the land of Edom. And they then requested from the king of Edom permission to enter his land and cross its width in order to enter the Land [of Israel], but he refused, and they had to turn and travel along the entire south of Edom until they reached the southern end of the land of Moav, as it states: “He sent [messengers] also to the king of Moav, but he was unwilling” (Judges 11:17). They then went along the entire southern boundary of Moav, right to the end, and then turned northward until they had passed along its entire eastern boundary, along its width, and when they finished its eastern boundary, they came upon the land of Sichon and Og, who dwelt to the east of the land of Canaan, with the Jordan [river] separating between them. This is the meaning of that which is stated concerning Yiftach, “And they went through the desert and went around the land of Edom and the

land of Moav, and they came to the east of the land of Moav” (ibid. 18). They conquered the lands of Sichon and Og, which were to the north of Moav, and came near to the Jordan, opposite the northwestern corner of the land of Moav. Hence, the land of Canaan, which was across the Jordan to the west, has its southeastern corner bordering on Edom. (4) **The border then turns south of Ma'aleh Akrabim** — Whenever the term וְנֹסֵב (“turns”) or וַיִּצָא (“extends to”) is used, it [Scripture] informs us that the border was not straight, rather it projected outward; [here] the boundary line bent [upward] to the north side of the world, angling westward, so that the border passed south of Ma'aleh Akrabim, so that Ma'aleh

רש"י

שְׁקָרָאוּ יַחְזִקְאֵל (יחזקאל ב): “מְדַבֵּר עַמִּים”, לְפִי שְׁהִיוּ בְּמַה אַמּוֹת יוֹשְׁבוֹת בְּצִדּוֹ וְהוֹלְכִין אֶצְל דְּרוֹמָה מִן הַמַּעֲרָב בְּלִפְי מוֹרַח תְּמִיד, עַד שְׁבָאוּ לְדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ אֲדוֹם, וּבְקִשׁוֹ מִמֶּלֶךְ אֲדוֹם שְׂיִנְיָחֵם לְעֵבֵר דֶּרֶךְ אֶרֶצוֹ וּלְהַכְנִס לְאֶרֶץ דֶּרֶךְ רַחֲבָה, וְלֹא רָצָה. וְהִצְרִיכוּ לְסַבֵּב אֶת כָּל דְּרוֹמָה שֶׁל אֲדוֹם, עַד שְׁבָאוּ לְדְרוֹמָה שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב, שְׁנֵאמַר (שׁוֹפְטִים יא): “וְגַם אֶל-מֶלֶךְ מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה”. וְהִלְכוּ כָּל דְּרוֹמָה שֶׁל מוֹאָב עַד סוּפָהּ וּמִשָּׁם הִפְכוּ פְּנֵיהֶם לְצָפוֹן, עַד שֶׁסָּבְבוּ כָּל מִצַּר מוֹרַחֵי שְׁלָה לְרַחֲבָה; וּבְשִׁבְלוֹ אֶת מוֹרַחָהּ, מִצָּאוּ אֶת אֶרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג, שֶׁהִיוּ יוֹשְׁבֵין בְּמוֹרַחָהּ שֶׁל אֶרֶץ כְּנַעַן וְהִירְדָן מִפְּסִיק בֵּינֵיהֶם; וְזֶהוּ שְׁנֵאמַר בִּיפְתָח (שם): “וַיֵּלֶךְ בְּמִדְבַר וַיִּסֵּב אֶת-אֶרֶץ אֲדוֹם וְאֶת-אֶרֶץ מוֹאָב וַיָּבֹא מִמּוֹרַח-שָׁמֶשׁ לְאֶרֶץ מוֹאָב”. וּבְקִשׁוֹ אֶת אֶרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג, שֶׁהִיָּתָה בְּצִפּוֹנָהּ שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב. וְקָרְבוּ עַד הִירְדָן, וְהוּא כְּנֻגַד מִקְצוּעַ צְפוֹנִית מַעֲרִבִית שֶׁל אֶרֶץ מוֹאָב. נִמְצָא, שְׁאֶרֶץ כְּנַעַן שְׁבַעֲבַר הִירְדָן לְמַעֲרָב – הִיָּה מִקְצוּעַ דְּרוֹמִית-מוֹרַחִית שֶׁלָּהּ אֶצְל אֲדוֹם: (ד) וְנֹסֵב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֹּגֵב לְמַעַלָּה עֵקֶר רִבִּים: כָּל מְקוֹם שְׁנֵאמַר “וְנֹסֵב” אוֹ “וַיִּצָּא” מְלַמֵּד, שֶׁלֹּא הִיָּה הַמִּצַּר שׁוּהָ אֲלֵא הוֹלֵךְ וַיִּצָּא לְחוּץ. וַיִּצָּא הַמִּצַּר וְעוֹקֵם לְצִד צְפוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם בְּאִלְכֶסוֹן לְמַעֲרָב וְעוֹבֵר הַמִּצַּר בְּדְרוֹמָה שֶׁל מַעַלָּה עֵקֶר רִבִּים. נִמְצָא מַעַלָּה

ויעבר לצן ויהון מפקננהי
 מדרומא לרקם גיאה ויפוק
 לחצר אדר ויעבר לעצמון:
 ה ויסחר תחומא מעצמון
 לנחלא דמצרים ויהון
 מפקננהי לימא: ו ותחום
 מערבא ויהי לכונימא רבא
 ותחומיה דין יהי לכוני תחום
 מערבא: ז ודין יהי לכוני תחום

וְהָיָה תוֹצְאֹתָיו מִנֶּגֶב לְקַדֵּשׁ בְּרַנֶּעַ וַיֵּצֵא
 חֲצַר־אֲדָר וְעֵבֶר עֲצֻמָּנָה: ה וְנֹסֵב הַגְּבוּל
 מֵעֲצֻמֹן נִחְלָה מִצְרַיִם וְהָיוּ תוֹצְאֹתָיו
 הַיָּמָה: ו וְגְבוּל יָם וְהָיָה לָכֶם הַיָּם הַגָּדוֹל
 וְגְבוּל זֶה־יְהִיֶּה לָכֶם גְּבוּל יָם: ז וְזֶה־יְהִיֶּה

Kadesh Barnea. Then it shall extend to Chatzar Adar and continue toward Atzmon. (5) The border then turns from Atzmon to the stream of Egypt, and its edges shall be to the sea. (6) And the western border: It shall be for you the Great Sea and the border — this shall be your western border. (7) This shall be

RASHI

Akrabim was within the border [of Israel].
Passing toward Tzin — [The ה at the end of the word צנה, means] to Tzin, as in מצרימה, [which means] to Egypt. **And its edges shall be** — [קצותיו, means] its edges, to the south of Kadesh Barnea. **Then it shall extend to Chatzar Adar** — The boundary stretches into the north side of the world [pushing upwards the southern border of Israel] and continues angling westward, until it reaches Chatzar Adar, and from there to Atzmon and from there to the stream of Egypt. The term “turns” is used here, because Scripture writes, “it shall extend to Chatzar Adar.” For the border began to widen after passing Kadesh Barnea, and the width of that strip which protruded northward was from Kadesh Barnea to Atzmon. From there onward, the boundary narrowed and turned [down] southward reaching the stream of Egypt, and from there westward to the Great Sea, which is the western boundary of the entire Land of Israel. Thus, the stream of Egypt is in the southwestern corner. (5) **And its edges shall be to the sea** — To the western border, for the southern border does not extend further past there. (6) **And the western border** — And what is the western border? **It shall be for you the Great Sea** — as a boundary. **And the border** — The islands in the sea are also included in the border. These islands are called isles in old French (Gittin 8a). (7) **גבול צפון** — The northern border.

רש"י

עקרבim לפנים מן המצר. ועבר צנה: אל צין כמו "מצרימה". והיה תוצאותיו: קצותיו. בדרומה של קדש ברנע. ויצא חצר-אדר: מתפשט המצר ומרחיב לצד צפון של עולם ונמשך עוד באלקסון למערב ובא לו לחצר-אדר ומשם לעצמון ומשם לנחל מצרים. ולשון "נסב" האמור כאן לפי שפתב ויצא חצר-אדר, שהתחיל להרחיב משעבר את קדש ברנע ורחב אותה רצועה שבלטה לצד צפון היתה מקדש ברנע עד עצמון ומשם והלאה נתקצר המצר ונסב לצד הדרום ובא לו לנחל מצרים ומשם לצד המערב של הים הגדול, שהוא מצר מערבה של ארץ ישראל. נמצא, שנחל מצרים במקצוע מערבית דרומית: (ה) והיו תוצאותיו הימה: אל מצר המערב, שאין עוד גבול נגב מארץ לצד המערב משם והלאה: (ו) וגבול ים: ומצר מערבי מהו? והיה לכם הים הגדול: למצר. וגבול: הנסין שבתוך הים אף הם מן הגבול והם איים שקורין אישלי"ש. (ז) וגבול צפון: מצר צפון.

צפונא מן ימא רבא תכונון
 לכוּן להר טורא: ח מהור
 טורא תכונון למטי חמת ויהון
 מפקננה דתחומא לצדד:
 ט ויפוק תחומא לזפרון ויהון
 מפקננה לחצר עינן דין זיהי
 לכוּן תחום צפונא: י ותכונון

לְכֶם גְּבוּל צָפוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדוֹל תִּתְּאוּ לְכֶם
 הַר הַהֶרֶ: ח מֵהַר הַהֶר תִּתְּאוּ לְבֵא חֲמַת וְהָיוּ
 תּוֹצְאוֹת הַגְּבּוּל צִדְדָה: ט וַיֵּצֵא הַגְּבּוּל זִפְרוֹנָה
 וְהָיוּ תּוֹצְאוֹתָיו חֲצַר עֵינָן זֶה־יְהִיֶּה לְכֶם
 גְּבוּל צָפוֹן: י וְהֵתְאוּיֹתֶם לְכֶם לְגְבוּל

your northern border: From the Great Sea turn yourselves toward Mount Hor. (8) From Mount Hor, turn to the entrance of Chamat, and the edges of the border shall be toward Zedad. (9) The border shall then extend to Zifron, and its edges shall be Chatzar Einan; this shall be your northern border. (10) You shall then

RASHI

From the Great Sea turn yourselves toward Mount Hor — *Which is the northwestern corner [of Israel]. Its summit slopes down into the sea. Some of the expanse of the sea is inward of it and some outside it.*

Turn yourselves — *Change your direction, to move from west to north, toward Mount Hor [this is not the Mount Hor where Aharon died].* **Turn yourselves** — *An expression denoting a slant, as in “the [slanting] chamber (תא) of the guards” (II Chronicles 12:11); “the chamber (תא) of the gate” (Ezekiel 40:10), which are called* *apendiz in old French [a small building with a sloping roof, attached to a main building] for it is curved and sloping.* (8) **From Mount Hor** — *you shall turn and continue along the northern border eastward, and then you will arrive at the entrance to Chamat, which is Antioch.*

תוצאת הגבול — *[Means] the edges of the border. Whenever [Scripture] mentions “the edges of the border” either the boundary line ends there completely and does not extend in that direction, or it spreads out from there, broadens, and extends backwards, continuing further in a diagonal direction, more than the original width. And in relation to the width of the original dimension, it is called the edges, for there that dimension ends.* (9) **And its edges shall be Chatzar Einan** — *This is the end of the northern border, and Chatzar Einan is situated in the northeastern corner. From there “You shall then turn yourselves toward the eastern border [from Chatzar Einan to Shefam].”* (10) **והתאויתם** — *A term*

רש"י

מן-הים הגדול תתאו לכם הר ההר: שהוא במקצוע צפונית מערבית. וראשו משפיע ונכנס לתוף הים, ויש מרחב הים לפניו הימנו וחוצה הימנו. תתאו: תשפיעו לכם לנטוס ממערב לצפון אל הר ההר. תתאו: לשון סבה כמו (ד"ה ב, יב): "אל-תא הרצים" (יחזקאל מ): "ותאי השער" - היציע, שקורין "אפניץ", שהוא מסב ומשפיע: (ח) מהר ההר, תסבו ותלכו אל מצר הצפון לצד המזרח ותפגעו בלבא חמת זו אנטוכיא. תוצאת הגבול: סופי הגבול. כל מקום שנאמר תוצאות הגבול או המצר פלה שם לגמרי ואינו עובר להלן כלל, או משם מתפשט ומרחיב ויוצא לאחוריו להמשך להלן באלכסון יותר מן הרחב הראשון ולענין רחב המדה הראשון קראו "תוצאת", ששם בלתה אותה מדה: (ט) והיו תוצאתיו חצר עינן: הוא היה סוף המצר הצפוני, ונמצאת חצר עינן במקצוע צפונית-מזרחית. ומשם התאויתם לכם אל מצר המזרחי: (י) והתאויתם: לשון הסבה

לְכוּן לְתַחוּם קְדוּמָא מַחְצָר
עֵינָן לְשִׁפְם: יֵא וַיְחֹת תְּחוּמָא
מִשִּׁפְם לְרִבְלָה מִמְדִּנַּח לְעֵינָן
וַיְחֹת תְּחוּמָא וַיִּמְטֵי עַל כִּיף
יָם גִּנְסָר קְדוּמָא: יב וַיְחֹת
תְּחוּמָא לְיַרְדֵּנָה וַיְהוּן מִפְּקַנְוֵהי
לְיִמָא דְמַלְחָא דָא תְּהֵי לְכוּן
אַרְעָא לְתַחוּמָהָ סְחוּר סְחוּר:
יג וּפְקִיד מֹשֶׁה יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִימָר דָּא אַרְעָא דִּי תַתְּחַסְנוּן
יְתָה בְּעַדְבָא דִּי פְקִיד יִי לְמַתָּן
לְתַשְׁעַת שְׁבִטִין וּפְלָגוּת

קְדָמָה מַחְצָר עֵינָן שְׁפָמָה: יא וַיֵּרֶד הַגְּבֹל
מִשִּׁפְם הַרְבֵּלָה מִקְדָּם לְעֵינָן וַיֵּרֶד הַגְּבֹל
וּמַחָה עַל-כֶּתֶף יָם-כְּנָרֵת קְדָמָה: יב וַיֵּרֶד
הַגְּבֹל הַיַּרְדֵּנָה וְהָיוּ תוֹצְאוֹתָיו יָם הַמֶּלַח
זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לְגְבֹלֶתֶיהָ סְבִיב:
יג וַיִּצַּו מֹשֶׁה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֹאת
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְּנַחֲלוּ אֹתָהּ בְּגוּרֹל אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה לָתֵת לָתֵת לְתַשְׁעַת הַמַּטּוֹת וְחֻצֵי

turn yourselves toward the eastern border, from Chatzar Einan to Shefam. (11) The border descends from Shefam toward Rivlah, to the east of Ayin. Then the border descends and reaches the eastern shore of Lake Kinneret. (12) The border then continues down along the Jordan, and its edges shall be the Sea of Salt; this shall be your Land according to its borders all around. (13) And Moshe commanded the Children of Israel, saying: This is the Land which you are to apportion for inheritance through lot, that the Lord has commanded to

RASHI

denoting turning or veering, like [the word] תָּאוּ. **To Shefam** — On the eastern boundary, and from there to Riblah. (11) **East of Ayin** — [Ayin is] the name of a place, and the border passes east of it, so that Ayin is situated within the border and is part of the Land of Israel. **Then the border descends** — As the border proceeds from north to south, it descends. **And reaches the eastern shore of Lake Kinneret** — For Lake Kinneret was within the border to the west, and the border is on the east of Lake Kinneret, and from there it descends to the

diagonally, slanting eastward, moving toward the land of Canaan opposite Lake Kinneret, and extending along the eastern flank of the Land of Israel, opposite Lake Kinneret, until it falls into the Sea of Salt [the Dead Sea], and from there, the border ends with its edges at the Sea of Salt, from which the southeastern border begins. Thus, you have encompassed it from all four directions.

רש"י

וּנְטִיָּה, כְּמוֹ "תָּאוּ". שְׁפָמָה: בְּמִצְרַת הַמְזֻרְחֵי וּמִשִּׁפְם הַרְבֵּלָה: (יֵא) מִקְדָּם לְעֵינָן: שֵׁם מְקוֹם, וְהַמִּצְרַת הוּלָף בְּמִצְרָחוֹ. נִמְצָא הָעֵינָן לְפָנִים מִן הַמִּצְרַת וּמִאֲרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא. וַיֵּרֶד הַגְּבֹל: כָּל שֶׁהַגְּבֹל הוּלָף מִצְפוֹן לְדָרוֹם הוּא יוֹרֵד וְהוּלָף. וּמַחָה עַל-כֶּתֶף יָם כְּנָרֵת קְדָמָה: שֶׁיֵּהָא יָם כְּנָרֵת תּוֹף לְגְבֹל בְּמַעֲרָב, וְהַגְּבֹל בְּמִזְרָח יָם כְּנָרֵת, וּמִשִּׁפְם יוֹרֵד אֶל הַיַּרְדֵּן, וְהַיַּרְדֵּן מוֹשֵׁף וּבָא מִן הַצְּפוֹן לְדָרוֹם בְּאֶלְכָסוֹן נוֹטָה לְצַד מִזְרָח וּמִתְקָרֵב לְצַד אֶרֶץ כְּנַעַן כְּנֶגֶד יָם כְּנָרֵת וּמוֹשֵׁף לְצַד מִזְרָחָה שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כְּנֶגֶד יָם כְּנָרֵת עַד שְׁנוּפֵל בְּיָם הַמֶּלַח, וּמִשִּׁפְם כָּלָה הַגְּבֹל בְּתוֹצְאוֹתָיו אֶל יָם הַמֶּלַח, שֶׁמִּמֶּנּוּ הִתְחַלַּת מִצְרַת מִקְצוּעַ דְּרוֹמֵית מִזְרָחֵית, הָרִי סוֹבֶבֶת אוֹתָהּ לְאַרְבַּע רוֹחוֹתֶיהָ:

שִׁבְטָא: יד אַרְי קבילו שבטא
 דבני ראובן לבית אבהתהון
 ושבטא דבני גד לבית
 אבהתהון ופלגות שבטא
 דמנשה קבילו אחסנתהון:
 טו תרין שבטין ופלגות שבטא
 קבילו אחסנתהון מעברא
 לירדנא דירחו קדומא
 מדינחא: טז ומליל יי עם משה
 למימר: יז אלין שמחת גבריא
 די יחסנון לכוון ית ארעא
 אלעזר כהנא ויהושע בר נון:
 יח ורפא חד רפא חד משבטא

הַמִּטָּה: יד כִּי לָקַחוּ מִטָּה בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי
 לְבֵית אֲבֹתָם וּמִטָּה בְּנֵי־הַגָּדִי לְבֵית אֲבֹתָם
 וַחֲצֵי מִטָּה מִנִּשֶׁה לָקָחוּ נַחֲלָתָם: טו שְׁנַי
 הַמִּטּוֹת וַחֲצֵי הַמִּטָּה לָקָחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר
 לְיַרְדֵּן יָרְחוּ קִדְמָה מִזְרָחָה: פ רביעי ששי
 במחורבין טז וַיְדַבֵּר יְדוּהָ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
 יז אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם
 אֶת־הָאָרֶץ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן:
 יח וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמִּטָּה תִקְחוּ

give to the nine and one half tribes. (14) For the tribe of the children of Reuvein according to their father's house, and the tribe of the children of Gad according to their father's house, and half the tribe of the children of Menashe have already taken their inheritance. (15) The two and one half tribes have taken their inheritance on this side of the Jordan, near Yericho in the east, toward the sunrise. (16) And the Lord spoke to Moshe saying: (17) These are the names of the men who shall take possession of the land on your behalf: Elazar, the priest and Yehoshua the son of Nun. (18) And one leader, one leader you shall take

RASHI

(15) **In the east, toward the sunrise** — [The word קדמה, means] toward the front of the world, which is in the east, for the east side is called the "face" and the west is called the back. Thus, the south is to the right, and the north is to the left. (17) **אשר ינחלו לכם** — [לכם meaning, on your behalf.] Each and every leader was the trustee for his tribe, and he would divide the tribal inheritance among families and individuals. He would select the proper portion for each one, and whatever

they did was binding, as if they had been designated as agents [by the individual members of the tribes]. And it is not possible to explain this word לכם as every לכם in Scripture, [meaning "to you"] for, in that case, it should have written ינחילו לכם, [in the hiph'il, the causative conjugation, they shall give it to you to inherit], but the word ינחלו [in the kal, simple conjugation] means that they shall inherit for you, i.e., on your behalf and in your stead, as

רש"י

(טו) קדמה מזרח: אל פני העולם, שהם במזרח, שרוח מזרחית קרויה "פנים" ומערבית קרויה "אחור", לפיכך דרום לימין וצפון לשמאל: (יז) אשר ינחלו לכם: בשבילכם כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו, ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים, ובזרר לכל אחד ואחד חלק הגון. ומה שהם עושין יהיה עשוי באלו עשאו שלוחים, ולא יתכן לפרש "לכם" זה ככל "לכם" שבמקרא, שאם כן היה לו לכתב "ינחילו לכם". ינחלו - משמע, שהם נוחלים לכם, בשבילכם ובמקומכם, כמו (שמות יד):

תִּסְבּוּן לְאַחֲסָנָא יֵת אֲרַע־אֵ:
 יֵת וְאַלְיֵן שְׁמֵהֶת גְּבֵרִיא
 לְשִׁבְטָא דִיהוּדָה כְּלָב בַּר
 יִפְנֵה: כ וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי שְׁמַעוֹן
 שְׁמוּאֵל בַּר עַמִּיהוּד:
 כא לְשִׁבְטָא דְבְנֵימֵן אֱלִידָד בַּר
 כִּסְלוֹן: כב וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי דָן
 רְבָא בְּקִי בַר יִגְלִי: כג לְבְנֵי
 יוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְבְנֵי מְנַשֶּׁה רְבָא
 חַנְיָאֵל בַּר אֶפְדֹ: כד וּלְשִׁבְטָא
 דְבְנֵי אֶפְרַיִם רְבָא קְמוּאֵל בַּר
 שְׁפִטָן: כה וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי
 זְבוּלוֹן רְבָא אֱלִיצָפָן בַּר פְּרִנְךְ:
 כו וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי יִשָּׁשְׁכָר
 פְּלִטְיָאֵל בַּר עֲזֹן: כז וּלְשִׁבְטָא
 דְבְנֵי אֲשֶׁר רְבָא אַחִיהוּד בַּר
 שְׁלֹמִי: כח וּלְשִׁבְטָא דְבְנֵי
 נַפְתָּלִי רְבָא פְּדָהֲאֵל בַּר
 עַמִּיהוּד: כט אֲלֵיֵן דִּי פְקִיד יֵי
 לְאַחֲסָנָא יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

לְנַחַל אֶת־הָאָרֶץ: יט וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים
 לְמִטָּה יְהוּדָה כְּלָב בֶּן־יִפְנֵה: כ וּלְמִטָּה בְנֵי
 שְׁמַעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד: כא לְמִטָּה
 בְנֵימֵן אֱלִידָד בֶּן־כִּסְלוֹן: כב וּלְמִטָּה בְנֵי־
 דָן נְשִׂיא בְּקִי בֶן־יִגְלִי: כג לְבְנֵי יוֹסֵף
 לְמִטָּה בְנֵי־מְנַשֶּׁה נְשִׂיא חַנְיָאֵל בֶּן־אֶפְדֹ:
 כד וּלְמִטָּה בְנֵי־אֶפְרַיִם נְשִׂיא קְמוּאֵל בֶּן־
 שְׁפִטָן: כה וּלְמִטָּה בְנֵי־זְבוּלוֹן נְשִׂיא
 אֱלִיצָפָן בֶּן־פְּרִנְךְ: כו וּלְמִטָּה בְנֵי־יִשָּׁשְׁכָר
 נְשִׂיא פְּלִטְיָאֵל בֶּן־עֲזֹן: כז וּלְמִטָּה בְנֵי־
 אֲשֶׁר נְשִׂיא אַחִיהוּד בֶּן־שְׁלֹמִי: כח וּלְמִטָּה
 בְנֵי־נַפְתָּלִי נְשִׂיא פְּדָהֲאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד:
 כט אֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה יְדוּהָ לְנַחַל אֶת־בְּנֵי־

from each tribe to take possession of the land. (19) These are the names of the men: For the tribe of Yehudah, Kalev the son of Yefuneh. (20) For the tribe of the descendants of Shimon, Shmuel the son of Amihud. (21) For the tribe of Binyamin, Elidad the son of Kislun. (22) The leader for the tribe of the children of Dan, Bukki, the son of Yogli. (23) For the children of Yosef: The leader for the tribe of the children of Menashe, Chaniel, the son of Eifod. (24) The leader for the tribe of the children of Efraim, Kemuel, the son of Shiftan. (25) And the leader for the tribe of the children of Zevulun, Elitzafan, the son of Parnakh. (26) And the leader for the tribe of the children of Yissakhar, Paltiel, the son of Azzan. (27) The leader for the tribe of the children of Asher, Achihud, the son of Shelomi. (28) The leader of the tribe of the children of Naphtali, Pedahel, the son of Ammihud. (29) These are the ones whom the Lord commanded to

RASHI

רש"י

in, "The Lord will fight for you (לכם)" וְהוֹלֵךְ אֶת־הָאָרֶץ: שְׁיֵהָא נֹחַח לְיָדוֹק אֹתָהּ בְּמִקְוֵמְכֶם: (כט) לְנַחַל אֶת בְּנֵי
 (Exodus 14:14). (18) **To take possession of the land** — *To take possession of the land*

and divide it in your stead. (29) **To apportion the inheritance** — *They are the ones who*

בְּאַרְעָא דְכַנְעַן: א ומליל יי
 עם משה במישריא דמואב על
 ירדנא דירחו למימר: ב פקד
 ית בני ישראל ויתנון ללואי
 מאחסנת אחודתהון קרוין
 למתב ורוח לקרויא סתרניהון
 תתנון ללואי: ג ויהון קרויא
 להון למתב ורוחיהון יהון
 לבעיריהון ולקניניהון ולכל
 חיותהון: ד ורוחי קרויא די
 תתנון ללואי מכותל קרתא
 ולברא אלף אמין סחור סחור:
 ה ותמשחון מברא לקרתא ית
 רוח קדומא תרין אלפין
 באמין וית רוח דרומא תרין
 אלפין באמין וית רוח מערבא

יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָן כְּנַעַן: פ חמישי לה א וַיִּדְבֹר
 יְדוּהָ אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן
 יַרְחוֹ לֵאמֹר: ב צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנוּ
 לְלוֹוִים מִנְחַלַּת אַחֲזַתֶּם עָרִים לְשִׁבַּת
 וּמִגְרָשׁ לְעָרִים סְבִיבְתֵיהֶם תִּתְּנוּ לְלוֹוִים:
 ג וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשִׁבַּת וּמִגְרָשֵׁיהֶם יִהְיוּ
 לְבִהְמָתָם וּלְרֹכְשָׁם וּלְכָל חַיְתָּם: ד וּמִגְרָשֵׁי
 הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹוִים מִקִּיר הָעִיר
 וְחוּצָה אֶלְפָּה אֵמָה סְבִיב: ה וּמִדְּתָם מְחוּץ
 לְעִיר אֶת־פְּאַת־קַדְמָהּ אֶלְפִים בְּאַמָּה

apportion the inheritance to the Children of Israel in the Land of Canaan. 35 (1) And the Lord spoke to Moshe in the plains of Moav, by the Jordan, at Yericho, saying: (2) Command the Children of Israel that they shall give to the Levites from the inheritance of their possession cities in which to dwell, and open spaces around the cities you shall give to the Levites. (3) And these cities shall be for them to dwell in, and their open spaces shall be for their cattle, their property, and for all their needs. (4) And the areas of open space for the cities which you shall give to the Levites shall extend from the wall of the city outward, one thousand cubits all around. (5) You shall measure from outside the city, two thousand cubits on the eastern side, two thousand cubits on the

RASHI

shall divide the inheritance among you according to its divisions. (2) And open spaces — Empty spaces of land surrounding each city, serving to beautify the city. And it was forbidden to build a house, plant a vineyard or sow seed there (Arachin 33b). (3) **ולכל חיתם** — [Means] for their personal necessities (Nedarim 81a). (4) **One thousand cubits all around** — Yet [the verse]

following this says: "Two thousand cubits"? How can this be? Rather, He gives them two thousand [cubits] around [the city], of which the inner thousand was for open area and the outer, [thousand] for fields and vineyards (Sotah 27b).

רש"י

ישראל: שהם ינחילו אותה להם למחלקותיה: (ב) ומגרש: רוח מקום חלק חוץ לעיר סביב להיות לנוי לעיר, ואין רשאים לבנות שם בית ולא לנטע בהם ולא לזרע וריעה: (ג) ולכל חיתם: לכל צרכיהם: (ד) אלף אמה סביב: (עירובין כא) ואחריו הוא אומר: "אלפים באמה" הא כיצד? אלפים הוא נותן להם סביב, ומהם אלף הפנימיים למגרש והחיצונים לשדות וכרמים:

תָּרִין אֶלְפִין בְּאֲמִין וְיַת רוּחַ
צְפוֹנָא תָּרִין אֶלְפִין בְּאֲמִין
וְקִרְתָּא בְּמִצְיֵעָא דִין יְהִי לְהוֹן
רוּחֵי קְרוּיָא: ו וְיַת קְרוּיָא דִי
תַתְּנוּן לְלוֹאֵי יַת שִׁית קְרוּי
שׁוּבוֹתָא דִי תַתְּנוּן לְמַעַרְק
תַּמָּן קְטוּלָא וְעַלְיֹהוֹן תַתְּנוּן
אַרְבַּעִין וְתַרְתִּין קְרוּיִן: ז כָּל
קְרוּיָא דִי תַתְּנוּן לְלוֹאֵי
אַרְבַּעִין וְתַמְנֵי קְרוּיִן יַתְּנוּ וְיַת
רוּחֵיהֶן: ח וְקְרוּיָא דִי תַתְּנוּן
מֵאַחוּדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן סְגִיָּאי
תִּסְגִּוּן וּמִן זַעֲרֵי תַנְעִירוֹן גְּבַר
כְּפוּם אַחְסָנְתִּיהָ דִי יַחְסִנוּן יַתְּנוּ
מִקְרוּוֹהֵי לְלוֹאֵי: ט וּמְלִיל יִי
עִם מֹשֶׁה לְמִימְרֵי: י מְלִל עִם
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אֲרִי
אַתְּנוּן עֲבָרִין יַת יַרְדֵּנָא לְאַרְעָא
דְכְנָעִן: יא וְתַזְמִינוּן לְכוּן קְרוּיִן

וְאֶת־פְּאֵת־נֹגֵב אֶלְפִים בְּאֲמָה וְאֶת־פְּאֵת־
יָם ׀ אֶלְפִים בְּאֲמָה וְאֶת פְּאֵת צְפוֹן אֶלְפִים
בְּאֲמָה וְהָעִיר בִּתְוֹךְ זֹה יִהְיֶה לָּהֶם מִגְרָשֵׁי
הָעָרִים: ׀ וְאֶת הָעָרִים אֲשֶׁר תַתְּנוּ לְלוֹיִם
אֶת שֵׁשׁ־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תַתְּנוּ לָנֶסֶם
שָׂמָה הָרִצָּח וְעַלִּיהֶם תַתְּנוּ אַרְבַּעִים וּשְׁתַּיִם
עִיר: ז כָּל־הָעָרִים אֲשֶׁר תַתְּנוּ לְלוֹיִם
אַרְבַּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר אֶתְּהֶן וְאֶת־
מִגְרָשֵׁיהֶן: ח וְהָעָרִים אֲשֶׁר תַתְּנוּ מֵאַחוּזַת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֵב תִּרְבּוּ וּמֵאֵת הַמְּעַט
תִּמְעָטוּ אִישׁ כְּפִי נַחֲלָתוֹ אֲשֶׁר יִנְחָלוּ יַתְּנוּ
מִעָרֵי לְלוֹיִם: פ שְׁשֵׁי שְׁבִיעֵי בְּמַחוּבְרִין ט וַיִּדְבַּר
יְדוּהָ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: י דִּבַּר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֲבָרִים
אֶת־הַיַּרְדֵּן אֲרִצָּה כְּנָעַן: יא וְהִקְרִיתֶם לָכֶם

southern side, two thousand cubits on the western side, and two thousand cubits on the northern side, with the city in the middle; this shall be for them the open spaces of the cities. (6) And the cities which you shall give to the Levites, they shall be the six cities of refuge, which you shall provide to which a killer can flee. And in addition to them, you shall provide forty-two cities. (7) All the cities you shall give to the Levites shall be forty-eight cities, they with their open spaces. (8) And [regarding] the cities that you shall give from the possession of the Children of Israel, you shall take more from the many and you shall take less from the few. Each one, according to his inheritance that he shall inherit, shall give from his cities to the Levites. (9) And the Lord spoke to Moshe, saying: (10) Speak to the Children of Israel and say to them: When you cross the Jordan to the Land of Canaan, (11) You shall

RASHI

רש"י

(11) **You shall designate** — [The expression] הקריה can only mean preparation, as it says: "Because the Lord, your God, provided it (הקרה) before me" (Genesis

קרוי שזבואת יהוין לכוון
ויערוק לתמן קטולא דיקטול
נפשא בשלו: יב ויהוין לכוון
קרויא לשזבא מגאל דמא ולא
ימות קטולא עד דיקום קדם
כנשתא לדינא: יג וקרויא די
תתנון שית קרוי שזבואת
יהוין לכוון: יד ית תלת קרויא
תתנון מעברא לירדנא וית
תלת קרויא תתנון בארעא
דכנען קרוי שזבואת יהוין:
טו לבני ישראל ולגיורא
ולתותביא דבייכוון יהוין שית
קרויא האלין לשזבא למערוק

ערים ערי מקלט תהיינה לכם ונס שמה
רצח מכה-נפש בשגגה: יב והיו לכם
הערים למקלט מגאל ולא ימות הרצח
עד-עמדו לפני העדה למשפט: יג והערים
אשר תתנו שש-ערי מקלט תהיינה לכם:
יד את ו שלש הערים תתנו מעבר לירדן
ואת שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי
מקלט תהיינה: טו לבני ישראל ולגר
ולתושב בתוכם תהיינה שש-הערים

designate cities for yourselves; they shall be cities of refuge for you, and a killer who killed a person unintentionally shall flee there. (12) And these cities shall be for you as a refuge from an avenger, so that the killer shall not die until he stands in judgment before the Congregation. (13) And the cities that you provide shall serve as six cities of refuge for you. (14) You shall provide three cities beyond the Jordan and three cities in the Land of Canaan; they shall be cities of refuge. (15) For the Children of Israel and for the convert and resident among them, these six cities shall be a refuge so that anyone who unintentionally kills

RASHI

27:20, Sifri Massei 3, *Targum Onkelos*.
(12) **From an avenger** — *From the avenger of the blood, a relative of the slain victim (Makkot 12a).* (13) **Six cities of refuge** — *[This] informs [us] that although Moshe set aside three cities across the Jordan during his lifetime, they did not provide refuge until the three provided by Yehoshua in the Land of Canaan were designated (Sifri Massei 8, Makkot 9a).*

(14) **Three cities** — *Although there were*

nine tribes in the land of Canaan, and here [across the Jordan] there were only two and one half, He equalized the number of their refuge cities, because Gilad [located beyond the Jordan] had many murderers, as it says: "Gilad, a city of doers of violence, who lurk to shed blood" (Hosea 6:8, Makkot 10a, Sifri Massei 6).

רש"י

הוא אומר (בראשית כז): "כי הקרה ה' אלהיך
לפני": (יב) מגאל: מפני גואל הדם, שהוא קרוב
לנרצח: (יג) שש-ערי מקלט: (מכות ט) מגיד, שאף
על פי שהבדיל משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן
לא היו קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע
בארץ כנען (ספרי): (יד) את שלש הערים וגו':
(מכות שם) אף על פי שבארץ כנען תשעה שבטים
וכאן אינן אלא שנים וחצי, השווה מנין ערי מקלט
שלחם, משום דבגלעד נפישו רוצחים, דכתיב
(הושע ו): "גלעד קרית פעלי און עקבה מדם":

לְתַמְנֹן כָּל דִּיקְטוּל נִפְשָׁא
 בְּשֵׁלוֹ: טז וְאִם בְּמֵאן דְּפְרוּזָא
 מְחַהֵי וְקִטְלֵיהּ קִטּוּלָא הוּא
 אֲתִקְטֵלָא יִתְקַטֵּל קִטּוּלָא:
 יז וְאִם בְּאֵבְנָא דְּמִתְנַסְבָּא בִּידָא
 דְּהִיא כְּמִסְתַּ דִּי יָמוּת בֵּהּ מְחַהֵי
 וְקִטְלֵיהּ קִטּוּלָא הוּא אֲתִקְטֵלָא
 יִתְקַטֵּל קִטּוּלָא: יח אוּ בְּמֵאן
 דְּעָא דְּמִתְנַסֵּב בִּידָא דְּהִיא

הָאֵלֶּה לְמִקְלָט לְנוֹס שָׁמָּה כָּל־מִכֵּה־נֶפֶשׁ
 בְּשִׁגְגָה: טז וְאִם־בְּכִלֵי בְרוֹזָל וְהִפְהוּ וַיִּמָּוֶת
 רִצַּח הוּא מוֹת יוֹמָת הַרְצָח: יז וְאִם בְּאֵבֶן
 יָד אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ הִפְהוּ וַיִּמָּוֶת רִצַּח הוּא
 מוֹת יוֹמָת הַרְצָח: יח אוּ בְּכִלֵי עֵץ־יָד

a person can flee there. (16) But if he struck him with an iron instrument and he dies, he is a murderer, and the murderer shall be put to death. (17) If he struck him with a fist-sized stone which is deadly, and he dies, he is a murderer, and the murderer shall be put to death. (18) Or with a fist-sized, wooden instrument

RASHI

(16) **But if he struck him with an iron instrument** — *This does not refer to an accidental case of manslaughter discussed nearby, rather, to premeditated murder, and it comes to teach us that the tool of murder has to have enough mass to cause death. For, regarding all the [other] cases it says, אשר אשר, "which is deadly," which the Targum [Onkelos] renders, "of a size capable of causing death," except in the case of iron, since it is evident and known to the Holy One, Blessed is He, that a small piece of iron can kill, even a needle (Sifri Masei 6, Sanhedrin 76b). Therefore [in the case of iron] the Torah did not specify a size and wrote "which is deadly." Now if you would wish to say that Scripture refers here to one who murders unintentionally, [this cannot be because],*

below it says, "or, with any stone which is deadly, [and] without seeing [his victim]..." (verse 23). Thus showing that in the cases mentioned before it, Scripture speaks of one who murders with intent. (17) באבן יד — [A stone] large enough to fill a hand (Onkelos). Which is deadly — Which is large enough to cause death, as the Targum [Onkelos] renders. Since it [Scripture] says: "And one of them strikes the other with a stone" (Exodus 21:18), but it does not specify a size, I might think any size? Therefore it says [here]: "which is deadly" (Sifri Masei 10). (18) Or with a fist-sized, wooden instrument — Since it says, "If a man strikes his slave or his handmaid with a rod" (Exodus 21:20), I might think, any size? Therefore, it

רש"י

(טז) וְאִם־בְּכִלֵי בְרוֹזָל הִפְהוּ: אֵין זֶה מְדַבֵּר בְּהוֹרֵג בְּשׁוּגֵג הַסְמוּךְ לוֹ, אֶלָּא בְּהוֹרֵג בְּמִזִּיד; וּבֵא לְלַמֵּד, שֶׁהוֹרֵג בְּכָל דְּבָר צָרִיף שִׁיָּהָא בּוֹ שְׁעוֹר כְּדִי לְהַמִּית, שְׁנֵאמַר בְּכֵלִים: "אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ" דְּמִתְרַגְּמִינָן: "דְּהִיא כְּמִסְתַּ דִּי יָמוּת בֵּהּ", חוּץ מִן הַבְּרוֹזָל, שְׁגִלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁהַבְּרוֹזָל מְמִית בְּכָל שְׁהוּא, אֶפְלוּ מַחֲט, לְפִיכָף לֹא נִתְּנָה בּוֹ תוֹרָה שְׁעוֹר לְכַתֵּב בּוֹ: "אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ". וְאִם תֹּאמַר בְּהוֹרֵג בְּשׁוּגֵג הַכְּתוּב מְדַבֵּר, הֲרִי הוּא אוֹמֵר לְמַטָּה: "אוּ בְּכָל־אֵבֶן אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וְגו'". לְמַד עַל הָאֲמוּרִים לְמַעְלָה, שֶׁבְּהוֹרֵג בְּמִזִּיד הַכְּתוּב מְדַבֵּר: (יז) בְּאֵבֶן יָד: (ספרי) שִׁישׁ בָּהּ מְלֹא יָד. אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ: שִׁישׁ בָּהּ שְׁעוֹר לְהַמִּית בְּתַרְגוּמוֹ לְפִי שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת כ"א): "וְהִכָּה אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ בְּאֵבֶן" וְלֹא נִתֵּן בָּהּ שְׁעוֹר. יְכוּל, כָּל שְׁהוּא? לְכָף נֵאמַר: "אֲשֶׁר־יָמוּת בָּהּ": (יח) אוּ בְּכִלֵי עֵץ־יָד: לְפִי שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת כ"א): "וְכִי יִכֶּה אִישׁ אֶת־עַבְדּוֹ

כמסת די ימות ביה מחיה
 וקטליה קטולא הוא אתקטלא
 יתקטל קטולא: יט גאל דמא
 הוא יקטול ית קטולא כד
 אתחייב ליה מן דינא הוא
 יקטליה: כ ואם בסנאה דחיה
 או רמא עלוהי בכמנא
 וקטליה: כא או בדבבו מחיה
 בידיה וקטליה אתקטלא
 יתקטל מחיא קטולא הוא גאל
 דמא יקטול ית קטולא כד
 אתחייב ליה מן דינא: כב ואם
 בתכף בלא דבבו דחיה או
 רמא עלוהי כל מאן בלא כמן
 ליה: כג או בכל אבנא דהיא
 כמסת די ימות בה בלא חוי
 ורמא עלוהי וקטליה והוא לא

אֲשֶׁר-יָמוּת בּוֹ הִכּוּהוּ וַיָּמָת רֹצֵחַ הוּא מוֹת
 יוֹמָת הַרְצִיחַ: יט גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת-
 הַרְצֵחַ בַּפְּגְעוֹ-בּוֹ הוּא יִמְתְּנוּ: כ וְאִם-
 בְּשִׂנְאָה יִהְיֶהפְנּוּ אוֹ-הַשְּׂלִיךְ עָלָיו בְּצַדִּיהָ
 וַיָּמָת: כא אוּ בְּאֵיבָה הִכּוּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמָת
 מוֹת-יוֹמָת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא גֹאֵל הַדָּם יָמִית
 אֶת-הַרְצֵחַ בַּפְּגְעוֹ-בּוֹ: כב וְאִם-בַּפֶּתַע
 בְּלֹא-אֵיבָה הִדָּפוּ אוֹ-הַשְּׂלִיךְ עָלָיו כָּל-
 כָּלִי בְּלֹא צַדִּיהָ: כג אוּ בְכָל-אֶבֶן אֲשֶׁר-
 יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוֹת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָת וְהוּא

which is deadly, and he dies, he is a murderer, and the murderer shall be put to death. (19) The blood avenger, he shall kill the murderer; he may kill him when he meets him. (20) If he pushed him out of hatred, or threw something at him by ambush, and he died, (21) Or in enmity, he struck him with his hand and he died, the assailant shall be put to death; he is a murderer; the blood avenger may kill the murderer when he meets him. (22) But if he pushed him accidentally, without malice, or threw an object at him without premeditation, (23) Or with any stone which is deadly, [and] without seeing [his victim] he threw it down at him and it killed [him], but he was not his enemy and did not seek his harm —

RASHI

states with regard to wood: "which is deadly" i.e., it must be a size capable of causing death (Sifri Masei 11). (19) **When he meets him** — Even in the cities of refuge. (20) **בצדיה** — As the Targum [Onkelos] renders, by ambush. (22) **בפתע** — By accident, but the Targum renders; בתכף, "suddenly," [meaning] that he was next to him and he had no time to take precautions against [killing]

him. (23) **Or with any stone which is deadly** — he struck him. **Without seeing** — He did not see him [while striking him]. **He threw it down at him** — From here they said that one who kills by way of a falling action is exiled, but if [he kills] by means of an upward

רש"י

או את-אמתו בשבט". יכול, כל שהוא? לכה נאמר בעין: "אשר-ימות בו", שיהא בו כדי להמית: (יט) **בפגעו-בו**: אפלו בתוך ערי מקלט: (כ) **בצדיה**: בתרגומו "בכמנא" במארב: (כב) **בפתע**, באנס. ותרגומו "בתכף", שהיה סמוך לו ולא היה לו שהות להזהר עליו: (כג) או **בכל-אבן אשר-ימות בה**: הכהו. **בלא ראות**: שלא ראהו. **ויפל עליו**: (מכות יא) מכאן אמרו: ההורג דרך ירידה גולה.

סני ליה ולא תבע בישתיה:
 כד וידונון כנשתא בין מחיא
 ובין גאל דמא על דיניא
 האלין: כה וישבון כנשתא ית
 קטולא מיד גאל דמא ויתבון
 יתיה כנשתא לקרית שובותיה
 די ערק לתמן ויתב בה עד
 דימות כהנא רבא די רבי

לֹא-אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקֵשׁ רַעְתּוֹ: כִּד וְשִׁפְטוּ
 הָעֵדָה בֵּין הַמִּכָּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל
 הַמְשַׁפְּטִים הָאֵלֶּה: כִּד וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת-
 הַרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהִשִּׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה
 אֶל-עִיר מְקֻלָּטוֹ אֲשֶׁר-נָס שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ
 עַד-מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר-מָשַׁח אֹתוֹ

(24) Then the Congregation shall judge between the assailant and the blood avenger, according to these laws. (25) The Congregation shall rescue the killer from the hand of the blood avenger, and the Congregation shall return him to the city of refuge to which he had fled, and he shall remain there until the High

RASHI

action, is not exiled (Makkot 7b). (25) Until the High Priest ... dies — [What connection does the killer have with the High Priest?] For he causes the Divine Presence to rest upon Israel and thus, prolong their lives, whereas the murderer causes the Divine Presence to withdraw from Israel, thus, shortening their lives. He is not worthy of standing before the High Priest [and so, is confined to a city of refuge until the death of the High Priest] (Sifri Masei 20). Another interpretation: Because the High Priest [is somewhat blamed for the murder for he] should have prayed that such a misfortune should not befall Israel during his lifetime

(Makkot 11a). Whom he had anointed with the sacred oil — According to the simple meaning, this is one of the elliptical verses [in Scripture], for it does not explain who anointed him; thus, it is like saying, “who was anointed by the one who anointed him with the sacred oil.” Our Rabbis explained it in Tractate Makkot (11b) as a proof of the law, to teach that if, before sentence was passed, the High Priest died and they appointed another one in his stead, and afterwards, sentence was passed, he [the killer] can return home only after the second one has died, as it says, “whom he had anointed.” Now did he anoint the priest, or did the priest anoint him? Rather, this [teaches us to] include the [case of the High Priest who was] anointed in his days [as a killer, and thus, it is as if he had anointed the High Priest, so to speak], that

רש"י

דרך עליה, אינו גולה: (כה) עד-מוות הכהן הגדול:
 שהוא בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך
 ימיהם, והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל
 ומקצר את ימי החיים, אינו כדאי שיהא לפני כהן
 גדול. דבר אחר: לפי שהיה לו לכהן גדול להתפלל
 שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו: אשר-משח
 אתו בשמן הקדש: לפי פשוטו מן המקראות
 הקצרים הוא, שלא פרש מי משחו, אלא כמו:
 "אשר משחו המושח אותו בשמן הקדש". ורבותינו
 דרשוהו במסכת מכות לראית דבר, ללמד שאם עד
 שלא נגמר דינו, מת הכהן הגדול ומנו אחר תחתיו,
 ולאחר מכאן נגמר דינו, חוזר במיתתו של שני,
 שנאמר: "אשר-משח אותו", וכי הוא משחו לכהן,
 או הכהן משח אותו? אלא, להביא את הנמשח

יִתִּיחַ בְּמִשַּׁח קֹדֶשׁ־אֵל: כּו וְאִם
מִפֶּקֶד יִפּוֹק קְטוֹלָא יִתְּחַוּם
קְרִית שׁוֹבוֹתִיהָ דִּי עֵרַק
לְתַמְנָן: כּו וְיִשְׂכַח יִתִּיחַ גְּאֵל
דְּמָא מְבָרָא לְתַחוּם קְרִית
שׁוֹבוֹתִיהָ וְיִקְטוֹל גְּאֵל דְּמָא יִתְּ
קְטוֹלָא לִית לִיה דְּמָא: כּח אֲרִי
בְּקְרִית שׁוֹבוֹתִיהָ יִתֵּב עַד
דִּימוֹת פְּהִנָּא רַבָּא וּבִתְר
דִּימוֹת פְּהִנָּא רַבָּא יִתוּב
קְטוֹלָא לְאַרְע אַחְסָנִתִּיהָ:
כּט וִיהוֹן אֲלִין לְכוּן לְגִזְרֵת דִּין
לְדְרִיכוּן בְּכָל מוֹתְבִיכוּן:
ל כָּל דִּיקְטוֹל נַפְשָׁא לְפוּם
סְהַדִּין יְקְטוֹל יִתְּ קְטוֹלָא וְסַהִיד
חַד לֹא יִסְהַד בְּאַנְשׁ לְמִקְטָל:
לא וְלֹא תִקְבְּלוּן מָמוֹן עַל אַנְשׁ

בְּשִׁמּוֹן הַקֹּדֶשׁ: כּו וְאִם־יֵצֵא יֵצֵא הַרְצֵחַ
אֶת־גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה:
כּז וּמֵצֵא אֹתוֹ גְּאֵל הַדָּם מֵחוּץ לְגְבוּל עִיר
מִקְלָטוֹ וַרְצֵחַ גְּאֵל הַדָּם אֶת־הַרְצֵחַ אֵין לוֹ
דָּם: כּח כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד־מוֹת
הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יֵשׁוּב
הַרְצֵחַ אֶל־אֶרֶץ אַחֲזוֹתוֹ: כּט וְהָיוּ אֱלֹהֵי לָכֶם
לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדַרְתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֵי־יִכְּכֶם:
ל כָּל־מִכְּה־נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצַח אֶת־
הַרְצֵחַ וְעַד אֶחָד לֹא־יַעֲנֶה בְּנַפְשׁ לְמוֹת:
לא וְלֹא־תִקְחוּ כֹפֶר לְנַפְשׁ רֵצַח אֲשֶׁר־הוּא

Priest, whom he had anointed with the sacred oil, dies. (26) Now if the murderer goes out beyond the border of the city of refuge to which he had fled, (27) And the blood avenger finds him outside the borders of his city of refuge, and the blood avenger slays the killer, he has no blood. (28) For he must remain in his city of refuge until the High Priest dies, and only after the death of the High Priest, may the killer return to the land of his possession. (29) And these shall be for you a statute of justice for your generations, in all your dwelling places. (30) Whoever kills a person, by the testimony of witnesses, shall he slay the murderer. A single witness may not testify against a person so that he die. (31) You shall not accept ransom for the life of a murderer that is guilty of death,

RASHI

he frees him through his death. (27) He has no blood — He is considered like one who kills a dead person, who has no blood. (29) In all your dwelling places — This teaches that the minor Sanhedrin functions outside the Land [of Israel] as long as there is one functioning [within all your dwelling places, i.e.] in the Land of Israel [namely, while the

Temple stood] (Makkot 7a, Sifri Masei 25). (30) **Whoever kills a person ...** — [I.e.] *The one who comes to kill him because he murdered someone [namely the blood avenger]. By the testimony of witnesses — [The blood avenger may not slay an intentional murderer unless there are witnesses] who testify that he murdered the victim intentionally, after he*

רש"י

בְּיָמָיו, שְׁמַחֲזִירוֹ בְּמִיתָתוֹ (מכות יב): (כו) אֵין לוֹ דָּם: (מכות ז) הָרִי הוּא פְּהוּרְג אֶת הַמֵּת שְׂאִין לוֹ דָּם: (כט) בְּכָל מוֹשְׁבֵי־יִכְּכֶם: לְמַד שֶׁתְּהֵא סְנֵהֲדִרִין (קִטְנָה) נוֹהֶגֶת בְּחוּצָה לְאַרְץ כָּל זְמַן שְׁנוֹהֶגֶת בְּאַרְץ־יִשְׂרָאֵל: (ל) כָּל־מִכְּה־נֶפֶשׁ וְגו': הַבָּא לְהַרְגוֹ עַל שֶׁהִכָּה אֶת הַנֶּפֶשׁ. לְפִי עֵדִים יִרְצַח: שְׂעִידוֹ שְׁבִמְזִיד וּבְהִתְרָאָה הָרְגוֹ:

קטול די הוא חייב למקטל ארי
אתקטלא יתקטל: לב ולא
תקבלון ממון למערוק לקרית
שזכותה למתוב למתב
בארעא עד דימות כהנא:
לג ולא תחייבון ית ארעא די
אתון בה ארי דמא הוא מחייב
ית ארעא ולארעא לא מתכפר
על דם זכאי דאתשד בה אלהן
בדם אשדיה: לד ולא תסאבון

רשע למות כיימות יומת: לב ולא תקחו
כפר לנוס אל עיר מקלטו לשוב לשבת
בארץ עד מות הפהן: לג ולא תחניפו
את הארץ אשר אתם בה כי הדם הוא
יחניף את הארץ ולארץ לא יכפר לדם
אשר שפך בה כייאם בדם שפכו: לד ולא

for he shall surely be put to death. (32) You shall not accept ransom for one who has fled to his city of refuge, to allow him to return to live in the Land, before the Priest has died. (33) And you shall not corrupt the Land in which you live, for the blood corrupts the Land, and the Land cannot be atoned for blood which is shed in it except through the blood of the one who shed it. (34) And you shall

RASHI

רש"י

had been forewarned (Sifri Masei 26).

(31) **You shall not accept ransom** — *He cannot be acquitted in exchange for payment* (Ketubot 37b).

(32) **You shall not accept ransom for one who has fled to his city of refuge** —

One who has fled to his city of refuge after he killed someone unintentionally, cannot absolve himself from exile through money by paying a ransom, so that he can return to dwell in the Land before the Priest dies (Ketubot 37b).

לנוס — *Is equivalent to לנוס*, “for the one who has fled.” Similarly, “those who returned (שובי) from the war” (Micah 2:8). Similarly, “Those who are removed (נוגיי) from the appointed

season” (Zephaniah 3:18); “for [all the people ...] were circumcised (מליים)” (Joshua 5:5). Just as you say שוב in reference to one who has already returned, and מול regarding one who is already circumcised, so will you say לנוס for one who has already fled. He is called נוס, that is to say [one who has been caused to flee], ‘an escapee.’ If you say that לנוס means ‘to flee,’ and explain it thus: You shall not accept ransom for one who must flee, in order to absolve him from exile, then I do not know how it can say, “to return to live in the Land” for he has not yet fled, thus, from where should he return? (33) **ולא תחניפו** — You shall not cause it to

(לא) ולא תקחו כפר: (כתובות לו) לא יפטור
בממון: (לב) ולא תקחו כפר לנוס אל עיר
מקלטו: למי שנס אל עיר מקלטו, שהרג בשוגג,
אינו נפטור מגלות בממון לתן כפר לשוב לשבת
בארץ בטרם ימות הפהן. לנוס: כמו לנס כמו (מיכה
ב): “שובי מלחמה” – ששבו מן המלחמה: וכן
(צפניה) “נוגי ממועד” וכן (יהושע ה) “כי מליים היו”
באשר תאמר “שוב” על מי ששב כפר, ו“מול” על
מי שמל כפר. כן תאמר “לנוס” על מי שנס כפר,
וקוראו “נוס”, כלומר מברח. ואם תאמר “לנוס” –
לברח, ותפרשהו: לא תקחו כפר למי שיש לו לברח,
לפטרו מן הגלות, לא ידעתי היאך יאמר: “לשוב
לשבת בארץ”, הרי עדין לא נס, ומנהיבן ישוב:
(לג) ולא תחניפו: ולא תרשיעו, בתרגומו ולא

" !
 # \$ % & ! \$ (# \$ + & !)
 3 6 4 5 6 2 0 1 !) & / (*
 ! " #
 \$ % # & ! % %
 (, # % - (,) % * +
 # .
 %
 % / 0
 +1
 %% / 0
 1 2 3 +1 %
 1 # 1
 .4 %
 # +1 %
 * + # +1 %
 # #' .4 +1
 # \$ % & ! \$ (# \$ + & !)
 3 6 4 5 6 2 0 1 !) & / (*
 # % 7 ! & 8 9 ! (!
 : , (& 8 9 ! ! & # \$!
) 1 < " ! & 2 ! & 2 3 % 6
 & % 3 5 + # 0 1 ! & ! (*
 (7 8 9 ? % > 3 = " + !
 % " 3 = & % ! + 1 , & ! !
 % 6 3 3 0 & ! 3 & ! 8 % 8 2 = @ 8 &
 7 & ! D & ! C & ! & ! > !
 8 & ÷ (& 3 & " + 8 < # 8 &

not defile the Land where you reside, in whose midst I dwell, for I am the Lord Who dwells among the Children of Israel. % & The paternal heads of the family of the sons of Gilad, the son of Makhir, the son of Menashe of the families of the sons of Yosef approached and spoke before Moshe and before the leaders, the paternal heads of the Children of Israel. ' And they said: The Lord commanded my master to give the Land as an inheritance through lot to the Children of Israel, and our master was commanded by the Lord to give the inheritance of Tzelofchad, our brother, to his daughters. And it will be, if they marry a member of another tribe of the Children of Israel, then their inheritance will be subtracted from the inheritance of our father, and it will be added to the inheritance of the tribe into which they marry, and thus, it will be subtracted

be wicked, as the Targum [Onkelos] renders,

1 , you shall not make sinful.

You should not ! & # ! \$ % &
cause me to dwell amidst its impurity. ' (& !) * & * ! & + ! ") &

! " *Even when they are*
impure, the Divine Presence is among them (Sifri Massei 32). #

\$ " # *For her son inherits her, and the son traces his genealogy*
according to his father's tribe.